

ΤΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΖΟΥΡΓΟΥ

ΚΑΘ' ΥΠΑΓΟΡΕΥΣΗ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ ΓΡΑΦΕΙ ΓΙΑ ΤΑ «ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ» ΕΜΠΙΝΕΟΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΣΕΙΡΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΟΥΛΑ

Ετυχε να δω πρόσφατα μερικές φωτογραφίες του Γιάννη Σκουλά με θέμα τα κάστρα της λευτεριάς, μέρος μιας ανοικλήρωτης συλλογής του. Γνώριζα τη δουλειά του Σκουλά κυρίως από το λεύκωμα *Φάροι - Φωτίζοντας τη νύχτα*, έκδοση του 2008. Ομολογώ πως ένιωσα μια ιδιότυπη ζήλεια γι' αυτόν την τέχνη που αιχμαλωτίζει το ορατό με έναν τρόπο διαφορετικό απ' αυτόν της γραφής. Όταν του το εξομολογήθηκα, με παρακίνησε, με ενσυναίσθηση ομολογούμενος, να επιχειρήσω γι' αυτά τα κάστρα μια αποτύπωση με τον τρόπο των λέξεων. Αν και ο κύκλος των εορτασμών της Επανάστασης έχει κλείσει, το θέμα της υπεράσπισης της ελευθερίας είναι και θα παραμείνει ανοικτό. Αλλωστε πάντοτε με γοήτευαν οι πρωτοβουλίες κατόπιν εορτής. Σκέφτηκα ακόμη πως, ό,τι κι αν γράψω, θα είναι ίσως μόνο ένας ταπεινός ακόλουθος, μια θεραπευτίδα αυτών των εικόνων. Γιατί όχι τελικά... Οι φωτογραφίες πύργων με τα λίθινα αγκωνάρια τους, οι προμαχώνες, τα σεβάσματα ερείπια ας γίνουν τροχιοδεικτικά της γραφής. Για τα κάστρα της λευτεριάς λοιπόν...

Τα είδωλα των ερειπίων αναδεικνύονται μπρος στον φακό εκτός από ξυπνητήρι της συλλογικής μνήμης και σε αρχάγγελο οδηγό της συγγραφικής επινόησης και φαντασίας. Κι όμως τα κάστρα του ξεσκαμένου είναι αληθινά πέρα από κάθε φαντασία, ο αγώνας των Ελλήνων χειροπιαστός, λαζευμένος στη σκληρότερη πέτρα και στα πιο πυκνωτά όνειρα. Τα κάστρα στέκουν ακόμη εκεί, αφηγητές δίχως λέξεις, να ανακρίνονται από τον άνεμο. Ήταν λοιπόν μια φορά κι έναν καιρό οι αρματομένοι εντός και οι άλλοι οι έξω. Στους υπερασπιστές, καθώς ξημεροβραδιάζονταν στις πολέμιστρες, βασίλευε η πείνα και το κρύο μέταλλο του όπλου στα χέρια. Κάτω ο κάμπος με τα φουσατά και μια θάλασσα πότε μολυβί και πότε γαλάζια. Ήταν η θάλασσα των καραβιών με τα φουσκωμένα πανιά και τις εχθρικές σημαίες. Το καρα-

ούλι ανάμεσα στα δόντια των τειχών ήταν ένα μόνιμο αγνάντεμα προς τη μετάνοη θάλασσα και τον κάμπο τον φυτεμένο στρατεύματα. Πάντα έτσι ήταν βέβαια η θάλασσα, μετάνοη και ασαθής, πότε σύντροφος στον αγώνα και πότε οδάλισκη των πασάδων. Αναρωτιέμαι τι να σκέφτονταν οι πολεμιστές εκείνες τις ατέλειωτες ώρες; Τα καμένα χωριά τους; Τα άσπαρτα χωράφια; Τα πεθαμένα παιδιά τους; Πάντα ήθελα να γράψω για τη μοναξιά του φρουρού στις πολέμιστρες. Κάποια στιγμή κατάλαβα πως αυτή η μοναξιά που είχα κατά νου τότε δεν υπήρχε. Ήταν σίγουρο πως ήμουν σε σύγχυση, αφού είχα μπερδέψει στο μυαλό μου τη σιωπή στις επάλξεις με τη μοναξιά των χορτάτων, μ' αυτήν την ερμητιά των συγχρόνων μου, τη χωρίς σκοπό και όνειρο. Στην υπεράσπιση των καστρών η μοναξιά δεν υπάρχει. Η πείνα, η δίψα, η παγωνιά και το λιούρι ναι, η μοναξιά όχι. Οι σύντροφοι είναι μαζί στην αλλαγή της βάρδιας, στα συμβούλια, στο μίμφως κάποιου δώματος όπου τα βόλια γίνονται φυσεκκλίκια, παντού μαζί. Συντροφιά τους και όσα πουλιά δεν τα τρώμαξε ο ίχος του όπλου. Τα ίδια τα λιθάρια στις πολέμιστρες είναι πλέον ξαδέλφια τους, σε γνωρίζουν και σε αφήνουν να τα χαϊδέψεις. Τα φρούρια και τα κάστρα κατά τη διάρκεια του ξεσκαμένου ήταν σαν νησιά. Ετσι όπως έμεναν μίνες και χρόνια σε πολιορκία ξεχωρίζαν μέσα στην ανεμοδαρμένη θάλασσα. Γύρω τους οι ωκεανοί του πολέμου με τα σπασμένα μαδέρια των πλοίων και τα κουφάρια που τα γυρόφερναν οι γλάροι. Πάνω στα κύματα μηνύματα

Το κάστρο της Κερύστου, γνωστό ως Castello Rosso, στους πρόποδες της Οχης

ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΥ

κλεισμένα σε μπουκάλια: υποσχέσεις, όρκοι, *ερχόμαστε αδέρφια, έγραφαν...* Σχεδόν πάντα η γραμμή άγωνα, κλεισμένος ο κόσμος από παντού. Μέσα από τα τείχη ζούσαν δίπλα δίπλα εκτός από τους άντρες με τον σισανέ στο χέρι, προεστοί, λογιότατοι, γυναικόπαιδα...

Τα κάστρα, σκέφτομαι καμιά φορά, ήταν η διπολική διαταραχή του πολέμου. Από τη μια γεμάτα κατηφόρες για τους υπερασπιστές και από την άλλη ανηφόρες με τρόχαλα για τους πολιορκητές. Ασφαλή για τους μέσα, στο έλεος του Χάρου θεριστή για τους έξω. Οι υπερασπιστές ήταν γείτονες με τους κεραυνούς, ενώ τα φουσάτα του κάμπου είχαν συγγενολδί τους τη λάσπη. Εκεί ψηλά είναι φορές που ο αποκλεισμός σε παροτρύνει να καλλωπιστείς, γι' αυτό τα κάστρα είναι ωραιοπαθή. Είναι ο ερωτικός πόθος των οριζόντων, μια γλυπτική στα σύννεφα. Είναι όμως και η αρχιτεκτονική αποτύπωση του έπους. Οξυκόρυφα ή καμπυλωτά, με κανόνια που μοιάζουν σαν να βγήκαν από καλούπια που χύθηκε μέσα τους ύλη από μελανόμορφους μετεωρίτες. Στο πιο ψηλό σημείο, πάνω ακόμα κι από τις αχυρόπλαστες χελιδονοφωλιές, ακούς τον συνεχή ήχο από το πλατάγισμα της επαναστατικής σημαίας, όπως την αναρρηπίζει ο άνεμος. Και σαν να ρωτάει ο αέρας ο ραψωδός:

*Γιατί αφήσατε τα χωριά σας έρημα και τα χωράφια άσπαρτα;
Τι είδους λοιμική νόσος είναι αυτή η ελευθερία;
Τι είναι αυτά τα συντάγματα που τα ψηφίσατε κάτω απ' τα δέντρα;
Πού τα μάθατε αυτά τα φραντσέζικα καπρίτσια;*

Οι σημαίες στα κάστρα κυμάτιζαν μέρα νύχτα. Τις ατένιζαν στον ήλιο οι κεραίες των караβιών και τα φώτα του Αγίου Ελμο τις νύχτες. Κάποιες στιγμές του μεσημεριού ακόμη και τα αλογομούλαρα σήκωναν το κεφάλι και τις χάζευαν. Ήταν η ώρα που στις αγκαθωτές πλαγιές ο αέρας μύριζε απ' τα αγριολούλουδα κι απ' το πιτυρούχο ψωμί, αυτό που έψηνε ο παλιόφουρνος δίπλα στην μπαραουταποθήκη. Μια φέτα την ημέρα, ένας μαστραπάς νερό, λίγο σκόρδο... Τραγουδία όμως ακούγονταν πολλά, που ξεκινούσαν από τα κάτω, από τις ρίζες του κάστρου, από τα υπόγεια, εκεί που φυλάκιζαν παλιότερα οι αγάδες, απ' τις στοές, τους στάβλους, τις αποθήκες, τις δεξαμενές. Τα τραγουδία ανηφόριζαν από τις ρίζες του κάστρου και περιπλέκονταν γύρω απ' τα τείχη σαν κισσός. Θούριοι, κλέφτικα, μοιρολόγια...

Τα χρόνια πέρασαν κι γεννηθή παρ' ημών κράτος. Τα καραούλια και οι πολεμιστρες χορτάριασαν. Οι σαύρες λιάζονται τώρα πια ξεφοβισμένες και οι σκορπιόι παροπλίστηκαν, έγιναν ράθυμοι και στέκουν ασάλευτοι μπρος στις κάμερες των κινητών τηλεφώνων. Στα μονοπάτια των ερειπίων κυκλοφορούν αρχαιολόγοι, αρχιτέκτονες, συντηρητές. Ερευνα, φωτογράφιση, αποτύπωση. Οι ιστορικοί διασταυρώνουν τις πηγές, δημοσιεύουν μελέτες. Οι ποιητές υμνούν, οι σκηνοθέτες ανεβάζουν παραστάσεις με σκηνικό τα γκρεμισμένα τείχη. Ολα έχουν αλλάξει και μόνο ο αέρας μένει ο ίδιος. Αυτός ο εμμονικός άνεμος που απ' όποια κατεύθυνση κι αν φυσάει, ταρακουνάει τα σκηνικά και τους θεατρικούς προβολείς υπαγορεύοντας το ίδιο αναπάντητο ερώτημα:

Τι είδους λοιμική νόσος είναι αυτή η ελευθερία;

Ο Ισίδωρος Ζουριγός είναι συγγραφέας. Το τελευταίο μυθιστόρημά του «Περί της εαυτού ψυχής» (2021) κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πιστάκη

ΕΘΓ Γ. ΕΙΣΩΓΙΑΣ

ΕΘΓ Γ. ΕΙΣΩΓΙΑΣ

Το Παλαιόκαστρο Ναυαρίνου

Το Κάστρο του Αιγαίου Πέλαγους

ΕΘΓ Γ. ΕΙΣΩΓΙΑΣ

Το Κάστρο της Ναυπάκτου